

O'SMIRLIK DAVRIDA PSIXIK RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI

Muhammadorifova Zahro Mirzohidjon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti Filologiya fakulteti O'zbek tili va
adabiyoti yo'nalishi 103-guruh talabasi

Annotatsiya: O'smirlik-buodamlarning jismoniy, hissiy va kognitiv rivojlanishi-ning muhim bosqichidir. Bu shaxsiyatning shakllanishi, mustaqillikning kuchayishi va o'z-o'zini identifikatsiya qilishni o'rganish bilan tavsiflangan davr hisoblanadi. Ushbu maqolada o'smirlik davridagi shaxsning psixologik xususiyatlarini izohlovchi, ularning nazariy jihatlarini to'g'risidagi yondashuvlarini, o'smirlik yoshiga xos bo'lgan psixologik xususiyatlarini, o'smirlar shaxsining shakllanib, kamolotga erishish yo'llarini va unga ta'sir etadigan biologik va ijtimoiy omillarning bevosita ta'sirlari haqida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Dunyoqarash, shaxs xususiyatlari, "ideal men", "axloqiy men", "haqiqiy men", atrof-muhit, o'z-o'zini anglash.

Annotation: Adolescence is an important stage in the physical, emotional and cognitive development of people. It is a period characterized by the formation of personality, increased independence and the study of self-identification. This article presents the views on the psychological characteristics of the adolescent personality, their theoretical aspects, the psychological characteristics characteristic of adolescence, the ways in which the personality of adolescents is formed and matures, and the direct effects of biological and social factors affecting it.

Keywords: Worldview, personality traits, ideal self, moral self, real self, environment, self-awareness.

Аннотация: Подростковый возраст является важным этапом физического, эмоционального и когнитивного развития человека. Это период, характеризующийся формированием личности, ростом самостоятельности и обучением самоидентификации. В статье рассматриваются подходы к объяснению психологических особенностей личности в подростковом возрасте, их теоретические аспекты, психологические особенности, характерные для подросткового возраста, пути формирования и созревания личности подростков, непосредственное воздействие биологических и социальных факторов, влияющих на нее.

Ключевые слова: Мировоззрение, черты личности, идеальное «Я», нравственное «Я», реальное «Я», окружающая среда, самосознание.

Juda ko'p psixologik manbalar bo'lishiga qaramay bugungi kunda hayot yo'lining ushbu bosqichida inson psixikasini rivojlantirishga doir juda kam ma'lumotlar bor. O'smirlik davridagi o'smirning qanday o'tayotgan hayoti o'smir odamning o'ziga va ummuman dunyoga bo'lgan munosabatiga bog'liqdir.

O'smirlik 10-11 yoshlardan 14-15 yoshlargacha bo'lgan davrni tashkil etadi. Hozirgi o'smirlar o'tmishdoshlariga nisbatan jismoniy aqliy va siyosiy jihatdan bir muncha ustunlikka ega. Aksariyat o'quvchilarda o'smirlik yoshiga o'tish, asosan, 5-sinflardan boshlanadi. "Endi o'smir bola emas, biroq katta ham emas" deyilgan ta'rif o'smirlik davrining muhim xarakterini bildiradi. O'smirning aqliy rivojlanishi - bu bilish, his-tuyg'ular va ijtimoiy o'zaro munosabatlardagi chuqur o'zgarishlar bilan tavsiflangan muhim bosqich. Bu davr mavhum fikrlash, o'zini o'zi anglash va hissiy tartibga solishni rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Muammolarni hal qilish, qaror qabul qilish va kelajakni rejalashtirish kabi kognitiv qobiliyatlar o'smirlik davrida sezilarli darajada yaxshilanadi. Bu davr, shuningdek, shaxsiy e'tiqod va qadriyatlarni o'rganish, shuningdek, axloqiy fikrlash va empatiyani rivojlantirish bilan ajralib turadi. O'smirning miyasi sezilarli tarkibiy va funktsional o'zgarishlarga uchraydi, buning natijasida ijtimoiy

ta'sirlarga nisbatan sezgirlik va foydali tajribalarga nisbatan e'tiborlilik ham kuchayadi. O'smirlar ko'proq mavhum va tanqidiy fikrlashni boshlaydilar, bu ularga murakkab tushunchalarni tahlil qilish va oqilona qarorlar qabul qilish imkonini beradi. O'smirlik davrida hissiy tartibga solish kognitiv va ijtimoiy rivojlanishda muhim rol o'ynaydi. O'smirlar turli xil his-tuyg'ularni boshdan kechiradilar va ularni samarali boshqarishni o'rganishlari kerak. Ushbu davrda his-tuyg'ularni tartibga solish qobiliyati qaror qabul qilish, munosabatlar va umumiy farovonlikka ham ta'sir qilishi mumkin.

Shaxsiy ong va "men" tushunchasining shakllanishi.

O'smirlikda o'quvchi o'z "men"ini anglay boshlaydi. U o'zini boshqa odamlar bilan solishtiradi, mustaqil fikr yuritishga, qaror qabul qilishga intiladi. Bu jarayonda u o'zini jamiyatda qanday tutishini, qayerga tegishli ekanligini tushunishga harakat qiladi. Shu sababli bu davrda o'z-o'zini anglash, shaxsiy qadr-qimmatni his qilish kuchayadi.

Emotsional o'zgaruvchanlik.

Bu yoshdagi o'quvchilarda hissiyotlar o'ta kuchli bo'ladi. Kayfiyat keskin o'zgarib turadi, ularning sabr-toqati kamroq, ba'zan esa agressiv harakatlar yoki o'ziga xos noroziliklar bilan namoyon bo'ladi. Bu holat gormonal o'zgarishlar va ijtimoiy bosimlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Mustaqillikka intilish va ota-onalarga qarshi chiqish.

O'smirlar mustaqil bo'lishga intilishadi. Bu jarayonda ular ko'pincha ota-onalar va o'qituvchilarning nazoratiga qarshi chiqadi. Ba'zan bu ziddiyatlar paydo bo'lishiga olib keladi, lekin bu shaxsiy rivojlanishning tabiiy bosqichidir.

Do'stlik va guruhga tegishlilik hissi.

O'smirlik davrida do'stlar, tengdoshlar bilan muloqot va guruhga tegishlilik hissi juda muhim bo'lib qoladi. O'z guruhida maqomga ega bo'lish, qabul qilinish va tan olinishi o'smirning psixik holatiga kuchli ta'sir qiladi.

Intellectual rivojlanish.

Bu davrda abstrakt fikrlash, tanqidiy tahlil qilish, muammolarni kompleks ko'rib chiqish qobiliyati rivojlanadi. O'quvchining o'z dunyoqarashi shakllanadi, qiziqish doirasi kengayadi. Fikrlar mustaqillashadi va hayotiy qadriyatlar asoslanadi.

O'smirlik davrida kognitiv qobiliyat va mavhum fikrlashning jadalrivojlanishi kuzatiladi. Bu davr, shuningdek, o'z-o'zini aks ettirish va qaror qabul qilish qobiliyatining ortishi bilan tavsiflanadi. Hissiy tartibga solish va ijtimoiy tushunish ham o'smirlik davridagi aqliy rivojlanishning asosiy xususiyatlari hisoblanadi. O'smirlar o'zlarining va boshqalarning his-tuyg'ularini yaxshiroq tushunishni boshlaydilar, bu ularning ijtimoiy o'zaro munosabatlari va munosabatlarini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. shunday qilib o'smirlik davridagi aqliy rivojlanish xususiyatlarini tushunish bizga hayotning ushbu qiyin bosqichida harakat qilishda yoshlarni yaxshiroq qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Xaydarov.F.I, Xalilova. N.I "Umumiy psixologiya" Toshkent-2010y
2. Karimova V.M. Psixologiya T-2002y.
3. G'oziyev E.G' Umumiy Psixologiya 1-2 kitob T-2002y
4. Davletshin M.G Umumiy Psixologiya T-2002y
5. Ivanov.P, Zufarova.M "Umumiy Psixologiya" T-2008y

Foydalangan saytlar ro'yxati:

- 1.<https://in-academy.uz>
- 2.<https://majmua.tdpu.uz>
- 3.<https://universaljurnal.uz>